

Братюк В.П.,
к.е.н., доцент кафедри фінансів,
Мукачівський державний університет
Бошинда І.М.,
магістр,
Мукачівський державний університет

ІНВЕСТИЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ СТРАХОВИХ КОМПАНІЙ

Анотація. У статті визначено сутність інвестиційної діяльності страхових компаній. Розглянуто особливості здійснення інвестиційної діяльності страховими компаніями. Обґрунтовано основні проблеми інвестиційної діяльності страхових компаній та запропоновано можливі шляхи їх вирішення. Проаналізовано сучасні показники та проблеми формування страхового ринку, а також приведено рекомендації щодо усунення негативних тенденцій та явищ, що спостерігаються на ринку.

Ключові слова: інвестиції, інвестиційна діяльність, страхова компанія, фінансовий посередник, страхова інвестиційна діяльність, власні та залучені кошти.

Постановка проблеми. Сучасні тенденції розвитку економіки, а також особливості функціонування страхових компаній зумовлюють потребу пошуку шляхів примноження страхових резервів. Так, в умовах обмеженості ресурсів одним із головних джерел формування капіталу страхової компанії є інвестиційна діяльність. Сучасні умови розвитку економіки суттєво впливають на результати діяльності вітчизняних страхових організацій та змушують здійснювати пошук додаткових джерел одержання доходу. Інвестиційна діяльність виступає тією важливою складовою, яка дає змогу отримати додаткові прибутки для успішного здійснення основної діяльності страховика. З упевненістю можна сказати, що інвестиційна діяльність для вітчизняних страховиків є дуже важливою, а запозичення зарубіжного досвіду – надзвичайно актуальним на шляху України до євроінтеграції.

Актуальність даної теми дослідження полягає в тому, що страхова та інвестиційна діяльність завжди знаходились у центрі уваги економічної науки. Передусім це пояснюється тим, що інвестиції є джерелом розвитку економіки, а інвестиційна діяльність впливає на фундаментальні основи господарської діяльності та розвиток суспільства в цілому. Головними учасниками на ринку інвестицій є страхові компанії, що належать до потужних інституційних інвесторів та пропонують страховий захист від можливих утрат, що виникають унаслідок несприятливих та непередбачуваних змін політичної ситуації і тим самим впливають на інвестиційний клімат в країні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Широке коло питань, пов'язаних із дослідженням інвестиційної діяльності страхових компаній, проблем та перспектив їх розвитку, розглядали такі вітчизняні та закордонні науковці, як О.Д. Вовчак, К.Ю. Годунок, П.В. Литвин та ін. Сутність інвестиційної діяльності, інструменти її здійснення і правовий аспект страхового бізнесу розглянуто в працях В. Аленічева, Н. Нікуліної, Ю. Фогельсона, М. Юлдашева. З'ясуванню сутності страхових інвестицій присвячені праці В. Базилевича, А. Барановського, О. Василика, А. Василенко, Ю. Журавльова, В. Грушко, К. Коваленко, Н. Ткаченко, Т. Яворської та ін.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Високо оцінюючи внесок учених у розвиток інституту страхових відносин, слід відзначити, що на сьогодні залишаються недостатньо вирішеними і потребують подальшого дослідження питання щодо визначення сутності страхових компаній як фінансових посередників, їх інвестиційного потенціалу та його впливу на соціально-економічний розвиток країни.

Мета статті полягає у дослідженні як інвестиційної діяльності загалом, так і діяльності страхових організацій зокрема, обґрунтуванні цього питання, оскільки в процесі вивчення проблематики виявлено недостатню інформації, а наявні думки вітчизняних та іноземних науковців істотно різняться та мають неоднозначний характер. Важливою умовою є дослідження практичних аспектів виконання страховими компаніями ролі фінансового посередника шляхом здійснення інвестиційної діяльності.

Виклад основного матеріалу дослідження. В умовах ринкової економіки одним із основних джерел інвестиційних ресурсів держави є використання коштів страхових компаній. Це зумовлює високу потребу в активізації інвестицій страхових компаній в Україні. Однією з умов успішного розвитку вітчизняних страхових компаній є інвестиційна діяльність. У статті 2 Закону України «Про інвестиційну діяльність» від 18 вересня 1991 р. подано таке визначення: «Інвестиційною діяльністю є сукупність практичних дій громадян, юридичних осіб і держави щодо реалізації інвестицій» [4].

На думку В.Г. Федоренка, «інвестиційна діяльність – це комплекс заходів і дій фізичних та юридичних осіб, які вкладають власні кошти (у матеріальній, фінансовій або іншій майновій формі) з метою отримання прибутку» [6, с. 14].

В умовах ринкової економіки страхування є важливим чинником розгортання інвестиційної діяльності. Страхові компанії виступають у двох якостях. З одного боку в процесі здійснення своєї основної (операційної) діяльності страхові компанії страхують економічні інтереси суб'єктів господарювання від імовірних ризиків і цим самим стимулюють інвестиційну активність, з іншого – виступають безпосередніми інвесторами. Завдання страхових компаній полягає у виборі найбільш безпечних і водночас прибуткових варіантів інвестування, тому що від ефективної інвестиційної політики залежать надійність вкладених інвестицій та величина отриманого доходу.

Інвестиційна діяльність суттєво впливає на фінансовий стан страхових компаній, а правильно обрана інвестиційна політика є основою майбутнього прибутку та високої платоспроможності страхової компанії. Це робить операції з інвестування необхідною умовою функціонування страхових компаній. У розвинутих країнах світу страхові компанії за обсягом інвестиційних вкладень перевищують загальноєвропейських інституціональних інвесторів – банки й інвестиційні фонди. Для прикладу, прибу-

ток від інвестицій у зарубіжних страхових компаніях становить у середньому 20–30% від сукупного доходу, у країнах СНД – 3–10%, а в Україні – 2–3% [3, с. 41].

Проаналізувавши питання пріоритетності страхової та інвестиційної діяльності вітчизняних страхових компаній, визначено, що більшість вітчизняних страховиків (53%) вважає за доцільне заробляти кошти безпосередньо на страхових операціях, а решта віддають перевагу страховій та інвестиційній діяльності. Представники компаній, що займаються ризиковими видами діяльності (64,3%), наполягають на необхідності проведення лише страхової діяльності. Страхові компанії за участю іноземного та вітчизняного капіталу (75%) віддають перевагу страховій та інвестиційній діяльності, а решта – страховій. Водночас 58,4% усіх компаній за участю вітчизняного капіталу віддають перевагу страховій, а решта – страховій та інвестиційній діяльності [1, с. 38].

Не менш важливе значення має інвестиційна діяльність страховиків і на мікрорівні, виступаючи одним із головних факторів забезпечення ефективного функціонування страхової компанії. По-перше, завдяки інвестиційній діяльності страхові послуги можуть надаватися за рахунок формування достатніх обсягів страхових резервів. По-друге, добре організована інвестиційна діяльність забезпечує певною мірою якість страхових послуг і визначає ринкову позицію страховика. По-третє, інвестиційна діяльність впливає на основні характеристики страхового продукту, насамперед на його вартість, і на фактичне виконання зобов'язань страховиком, обумовлене строками страхових виплат. По-четверте, інвестування дає можливість власникам страхової компанії розвивати свій бізнес і самостійно управляти ним. За рахунок інвестування страхових резервів відбувається нагромадження коштів для збільшення власних ресурсів. Це положення є суттєвим у світлі тенденцій щодо поступового збільшення регулятором вимог до мінімальних розмірів статутного капіталу страхових організацій [2, с. 167].

У розвиненому суспільстві домінуючою є частка фінансових інвестицій завдяки високому ступеню розвитку фінансових

інститутів. Фінансові страхові інвестиції – це вкладення страхових компаній у різні фінансові інструменти (цінні папери, депозити тощо). Саме тому страхові компанії є одними з основних видів спеціальних небанківських кредитно-фінансових установ. Продаж страхових полісів є однією з форм залучення коштів страховими компаніями. Головна стаття активів страхових компаній – облігації промислових компаній, акції, державні цінні папери. На рис. 1 [5] зображено структуру активів страхових компаній. Зазвичай щорічне надходження коштів до страхових компаній у вигляді страхових премій та доходів від активних операцій набагато перевищує суму виплат володарям полісів. Завдяки цьому страхові компанії можуть збільшувати свої інвестиції у високодохідні довгострокові цінні папери, зокрема в облігації промислових компаній та в заставні під нерухомість.

Сьогоднішній страховий ринок України демонструє зростання, покращуються його якісні характеристики, збільшується частка страхових послуг у ВВП, що сприятиме зростанню ролі страхових компаній у національній економіці. Зважаючи на це, виникає нагальна потреба у проведенні комплексних досліджень не лише економічної природи страхових операцій, а й політики страховиків у галузі ефективного нагромадження й інвестування.

Страхові компанії України в інвестиційній сфері діють не дуже активно. Це зумовлено низкою причин, зокрема:

- українська нормативно-правова база у сфері страхування є недосконалою та не відповідає європейським стандартам;
- рівень капіталізації українських страхових компаній є низьким;
- ліквідні фінансові інструменти є недостатніми для проведення ефективної інвестиційної політики;
- недосконале нормативно-правове врегулювання діяльності страхових посередників.

Із метою впровадження реформ на страховому ринку загалом та інвестиційної політики страхових компаній зокрема необхідно зробити такі заходи інформаційного, нормативно-правового та організаційного характеру:

- забезпечити формування інвестиційних інструментів для розміщення довгострокових страхових резервів;
- сформувати чітку концепцію реформування галузі щодо вдосконалення державного регулювання ринку;
- створити правові умови для повноцінного впровадження інвестиційного та пенсійного страхування;
- вдосконалити сучасну систему контролю над фінансовим станом страхових компаній;
- вдосконалити моніторинг діяльності страховиків та посилити контроль над дотриманням вимог щодо забезпечення платоспроможності, фінансової стійкості, розміру чистих активів, статутного капіталу.

Інвестиційна діяльність в українських страхових компаніях тільки починає розвиватися. З часом це призведе до того, що страхові компанії набудуть якостей потужних інституціональних інвесторів.

Таким чином, роль страхових компаній як постачальника капіталу визначають два фактори: обсяг ресурсів, якими вони володіють, і термін, протягом якого ці ресурси можуть використовуватись. Ріст інвестиційного капіталу обумовлений наявністю страхових резервів, що збільшуються з розширенням страхових операцій, та власним капіталом.

На сьогоднішній день в Україні недостатність внутрішнього капіталу є серйозною проблемою, тому збільшення

Рис. 1. Структура активів, якими представлено кошти страхових резервів, станом на 2015 р. (%) [5]

обсягу інвестиційних можливостей вітчизняних страховиків є одним із найважливіших чинників. Володіючи значними фінансовими ресурсами, страхові компанії можуть надати свої кошти для реалізації найрізноманітніших проектів загальнодержавного значення, забезпечуючи цим самим фінансування пріоритетних галузей економіки.

Висновки. Отже, інвестиційна діяльність вітчизняних страхових компаній є перспективним напрямом їх стратегічного розвитку, що забезпечить отримання додаткових доходів та розширення сфери діяльності. Проте необхідною умовою ефективного розвитку інвестиційної діяльності страховиків в Україні є вдосконалення законодавчої бази та визначення місця і ролі інвестиційної діяльності в страхових компаніях.

Таким чином, дослідивши поняття страхової інвестиційної діяльності, можемо зробити висновок, що думки науковців різняться з приводу важливості інвестиційної функції страховика: одні вважають, що вона має вторинне значення, інші ж ставлять її поряд з основним видом діяльності. Підбиваючи підсумок, слід конкретизувати поняття страхової інвестиційної діяльності. Отже, страхова інвестиційна діяльність – це діяльність страхових компаній щодо вкладення їх власних і залучених ресурсів на даний час і отримання доходу в майбутньому. Інвестиційна діяльність має відповідати вимогам Закону України «Про інвестиційну діяльність», який регламентує її здійснення на території України, а також вимогам Закону України «Про страхування» та іншим нормативним актам, які регулюють правила розміщення страхових резервів. Головною метою страхової інвестиційної діяльності можна вважати забезпечення найбільш ефективних шляхів реалізації інвестиційної стратегії страхової компанії та максимальної доходності від фінансових вкладень за мінімальних ризиків.

Саме тому можна зробити висновок, що активізація інвестиційної діяльності страхових компаній сприятиме розвитку інвестиційного клімату України, забезпечення якого повинно стати першочерговим завданням протягом найближчого періоду.

Література:

1. Василенко А. Інвестиційна діяльність страхових компаній: стратегія та пріоритети / А. Василенко // Страхова справа. – 2014. – № 3. – С. 38–46.
2. Інвестиційна стратегія страхових компаній : [навч. посіб.] / За ред. А.В. Василенко. – К. : КНЕУ, 2012. – 568 с.

3. Майданченко І.В. Інвестиційна діяльність страхових компаній – шлях до економічного зростання / І.В. Майданченко // Науково-технічна інформація. – 2012. – № 3. – С. 41–44.
4. Про страхування : Закон України від 07.03.1996 р. № 85/96-ВР зі змінами та доповненнями [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi>.
5. Рейтинг страхових компаній України за 2002–2015 рр. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://forinsurer.com/ratings/>.
6. Федоренко В.Г. Инвестознавство : [підручник] / В.Г. Федоренко ; 3-тє вид., доп. – К. : МАУП, 2013. – 480 с.

Братюк В.П., Бошинда И.М. Инвестиционная деятельность страховых компаний

Аннотация. В статье определена сущность инвестиционной деятельности страховых компаний. Рассмотрены особенности осуществления инвестиционной деятельности страховыми компаниями. Обоснованы основные проблемы инвестиционной деятельности страховых компаний и предложены возможные пути их решения. Проанализированы современные показатели и проблемы формирования страхового рынка, а также приведены рекомендации по устранению негативных тенденций и явлений, наблюдаемых на рынке.

Ключевые слова: инвестиции, инвестиционная деятельность, страховая компания, финансовый посредник, страховая инвестиционная деятельность, собственные и привлеченные средства.

Bratyuk V.P., Boshynda I.M. Insurance companies' investment activity

Summary. The article deals with the insurance companies' investment activity. The peculiarities of the insurance companies' investment activity have been analyzed. The main problems of the insurance companies' investment activity have been analyzed. The author generalizes the importance of the investment activity and proposes the possible solutions. The current performance and main problems of the formation of the insurance market have been revealed. The author gives the recommendations for eliminating negative tendencies and phenomena observed in the insurance market.

Keywords: investments, investment activity, insurance companies, fiscal agent, insurance investment, own and borrowed funds.